

O LOCUINȚĂ VĂDAȘTRA DE LA SLATINA, JUD. OLT

CRISTIAN EDUARD ȘTEFAN

Keywords: Slatina, Vădaștra, dwelling, pottery, survey, old excavations.

Abstract: In this contribution is presented a dwelling attributed to Vădaștra culture excavated in 1959–1961 at Slatina by D. Berciu and M. Butoi. Starting from it, we tried to analyse the little data available on the habitat of the Vădaștra culture north of the Danube. A recent list of discoveries presents 28 localities with Vădaștra type pottery and other six uncertain ones north of the Danube. Most of them were identified during field surveys, and only a few reveal information about the habitation structures.

Cuvinte-cheie: Slatina, Vădaștra, locuință, ceramică, sondaj, vechi săpături.

Rezumat: Contribuția de față prezintă o locuință aparținând culturii Vădaștra, de la Slatina, cercetată între anii 1959–1961 de către D. Berciu și M. Butoi. Pornind de la aceasta, am încercat să analizăm puținele date disponibile referitoare la habitatul culturii Vădaștra de la nord de Dunăre. Un repertoriu relativ recent pune în evidență 28 de descoperiri sigure de tip Vădaștra și alte șase incerte la nord de Dunăre. Majoritatea dintre ele au fost descoperite în timpul unor cercetări de teren, foarte puține relevă informații cu privire la structurile de habitat.

În această scurtă notă, ne propunem valorificarea unor informații inedite aflate în Arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” (fond D. Berciu), referitoare la unele cercetări arheologice întreprinse în orașul Slatina. În perioada 1958–1961 au avut loc cercetări de teren și mici sondaje arheologice în zona orașului Slatina, cu scopul de a verifica unele descoperiri făcute anterior. Acestea au fost rodul colaborării dintre Institutul de Arheologie din București, reprezentat de D. Berciu și P. Roman, și Muzeul din Slatina, reprezentat de M. Butoi. La una dintre campanii a participat și M. Popescu, de la Muzeul din Pitești¹.

¹ Berciu, Butoi 1961, p. 139–143; Berciu 1961, p. 1–16; Butoi 1961 (jurnal de șantier), p. 1–9; 1999, p. 24–27; Berciu *et alii* 2010, p. 7–15.

De-a lungul vremii, cu ocazia unor cercetări de teren sau a unor lucrări edilitare, în zona Slatinei au fost descoperite mai multe așezări Vădaștra² (Fig. 1/2). Astfel, în fostul sat Cîrșășov (astăzi cartier al municipiului Slatina), în punctul *Grecoaica*, au fost semnalate fragmente ceramice de tip Vădaștra lângă biserica satului³. În nord-estul orașului, pe dreapta șoselei Slatina-Pitești, pe panta unui deal și pe coama acestuia, au fost descoperite urme de locuire și materiale arheologice specifice culturii Vădaștra⁴. Materiale arheologice aparținând culturii Vădaștra au mai fost descoperite în Slatina, în cartierul *Crișan II*, cu ocazia construirii de noi blocuri în anul 1971⁵, pe *Strada Oituz*⁶ și la *Catedrala orașului* (Biserica lui Ionașcu)⁷.

Revenind la cercetările de pe dealul din nord-estul orașului, în septembrie 1961 au fost efectuate cercetări arheologice pe *strada Molotov*, pe locul numit *proprietatea Alexandrina Bălănescu*⁸. În Arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (fond Dumitru Berciu, Mapa IV/3), am găsit unele informații inedite care pot completa datele despre locuirea Vădaștra din zona Slatinei. Astfel, am descoperit planul desenat al unei locuințe din fosta str. Molotov (proprietatea Bălănescu), jurnalul de săpătură al lui M. Butoi, precum și unele schițe și fotografii de artefacte din locuința respectivă (Fig. 2–8). Cu

² Un bun istoric al cercetării privind cultura Vădaștra la Chițonu 2008, p. 27–37.

³ Butoi 1999, p. 27; Neagoe 2007, p. 11, nr. 21.

⁴ Vezi nota 1.

⁵ Butoi 1973, p. 137–139; 1999, p. 18, 24; Neagoe 2007, p. 10, nr. 19.

⁶ Butoi 1999, p. 27; Neagoe 2007, p. 11, nr. 20.

⁷ Pătroi 2013, 132.

⁸ Berciu *et alii* 2010, p. 8–9; Butoi 1961, p. 1–9. Cercetările arheologice din acest punct le continuau pe cele efectuate de P. Roman și M. Butoi în 1959 și de M. Popescu și M. Butoi în 1960.

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, e-mail: cristarh_1978@yahoo.com.

oazia săpăturilor, a fost trasată secțiunea SI cu dimensiunile de 10×2,50 m, orientată NE–SV și casetele A (3,40×3 m), B (1,45×4 m) și C (2×2,50 m). La adâncimea de –0,40 m, în toate cele trei casete deschise și în secțiunea SI, a fost observată o masă de chirpici, compactă, de formă neregulată, care mergea în profunzime până la 0,70 m, adâncime la care începea solul viu (Fig. 2). Aceasta reprezenta chirpiciul prăbușit de la pereții unei locuințe de suprafață, printre care s-au descoperit fragmente ceramice Vădastra, topoare de piatră, greutăți de lut (Fig. 3–4). Nu au fost observate gropi de par și nici urme clare ale podelei, nivelul ocupațional fiind puternic deranjat de lucrările agricole. Putem aproxima, pe baza resturilor de chirpici, că locuința avea o suprafață de cca 5,40×3,40 m și că a fost incendiată, așa cum ne arată observațiile notate de M. Butoi în jurnalul de săpătură din 1961⁹. Din această locuință au fost valorificate recent câteva vase întregi și fragmente ceramice, cu ocazia unui articol sintetic privind arheologia din zona Slatinei¹⁰. Deși informațiile sunt lacunare, tipurile de vase și de decoruri descoperite în locuința de la Slatina și în nivelul arheologic corespunzător acesteia sugerează apartenența materialului la o fază evoluată a culturii Vădastra (Fig. 3–7).

În continuare, vom trece în revistă principalele așezări vădăstrene, în care au fost descoperite structuri de locuire. În ciuda faptului că există puține săpături sistematice în situri aparținând culturii Vădastra, putem găsi unele informații pe această temă publicate cu ocazia cercetărilor de la Vădastra, Crușovu, Sucidava-Malul Dunării, Piatra Sat-Nucet, Fărcașele, Hotărani sau Măgura Buduiasca.

O locuință de suprafață a fost cercetată în detaliu de către Corneliu Mateescu în nivelul Vădastra II din așezarea eponimă (Fig. 8/1). Avea orientarea est-vest și dimensiunile de 7,40×3,70 m, cu o verandă de 3,40×3,00 m. Grosimea pereților era de aproximativ 0,30 m, iar înălțimea lor sub 2,50 m. Locuința avea două camere, peretele despărțitor fiind observat cu prilejul cercetării acesteia, precum și pragul căii de acces dintre cele două camere¹¹. Podeaua era construită din lut amestecat cu pleavă și paie tocate, întins și compactat peste mici ramuri despicate, orientate nord-sud. Locuința avea, de asemenea, un par central de susținere și o vatră cu gardină, plasată în camera

estică¹². Locuința a beneficiat și de o reconstituire axonometrică, pe care o datorăm echipei coordonate de arhitectul Călin Hoinărescu¹³ (Fig. 8/2).

Săpăturile arheologice de la Crușovu, din 1955, întreprinse tot de C. Mateescu, au scos la iveală resturile unei locuințe de suprafață din nivelul Vădastra II al acestei așezări (Fig. 9/2). Locuința a fost dezvelită parțial, urmând să fie cercetată în întregime în campaniile următoare, lucru care nu s-a mai întâmplat. Știm doar că a fost incendiată și că a fost construită în sistemul cu pari și nuiele, iar lipitura de lut conținea un amestec bogat de pleavă și paie tocate de grâu și orz¹⁴.

Cu prilejul cercetărilor arheologice de la Sucidava din anul 1959, la câteva sute de metri vest de cetate, în sectorul *Malul Dunării*, au fost identificate câteva locuințe de suprafață aparținând culturii Vădastra, numai una dintre ele fiind cercetată. Aceasta a fost descrisă relativ detaliat în literatura de specialitate¹⁵:

„...Stratul de locuire de la bază îl constituie urmele unor locuințe din cultura Vădastra. Dintre acestea a fost săpată numai una, situată pe mijlocul secțiunii MD II. Avem de-a face cu o locuință din chirpic și bârne de lemn, lungă de 4,50 m și lată de 4 m. Pardoseala ei era așternută cu bucăți de trunchiuri de copaci, peste care se plămădiseră lut gros de 0,30 m, netezit la suprafață. Casa fusese incendiată și pereții laterali din chirpic, împreună cu inventarul casnic, se prăbușiseră pe pardoseală. În complexul acestei locuințe nu au apărut unelte de muncă și nici multe resturi de oase. În schimb s-au cules mai multe vase întregi, sau întregibile, precum și mai multe râșnițe. În lungul peretelui de vest se găseau căzute în șir câteva vase, care fuseseră așezate pe o poliță. Sunt vase de dimensiuni mijlocii pentru uz casnic. În colțul de sud-est al încăperii se depozitaseră vasele mari de provizii, iar pe lângă peretele de nord trei râșnițe și un vas arătau locul de pisat grăunțele. Vatra locuinței se găsea în centrul ei. În acest sector cercetările arată existența unui complex de locuințe din cultura Vădastra, ce urmează a fi dezvelite în viitoarele campanii de săpături, deocamdată mulțumindu-ne numai cu identificarea lui...”

Din păcate, locuința de la Sucidava-Malul Dunării este doar schițată, nu desenată în detaliu

⁹ Butoi 1961 (jurnal de șantier), p. 3.

¹⁰ Berciu et alii 2010, p. 8, Fig. 1/1, 2; Fig. 2/1–3.

¹¹ Mateescu 1978, p. 66.

¹² Mateescu 1978, p. 70.

¹³ Hoinărescu et alii 1989, p. 14, Pl. 2/Fig. 4.

¹⁴ Mateescu 1957, p. 107.

¹⁵ Tudor, Bujor 1962, p. 561–562.

(Fig. 9/1), astfel că descrierea de mai sus nu este însoțită și de o ilustrație de calitate. De asemenea, cercetarea celorlalte locuințe vădăstrene din această așezare nu a continuat după anul 1959, astfel că nu avem niciun fel de date despre dispunerea lor spațială sau alte detalii de natură constructivă.

Structuri de habitat au fost descoperite și la Piatra *Sat-Nucet*¹⁶. În una dintre secțiuni au fost dezvelite trei gropi de bordeie, de formă ovală. Unul dintre acestea avea dimensiunile de 3,75×2,50 m, iar în apropierea laturii de est au fost descoperite resturile unei vetre pe o suprafață de 1,00×1,25 m. Alt bordei avea dimensiunile de 4,00×3,00 m, formă ovală, iar podeaua era lutuită și netedă, având o grosime de 0,07 m¹⁷. Alte structuri de locuire au fost depistate și în așezările de la Fărcașele și Hotărani, jud. Olt¹⁸, dar și la Măgura Buduiasca, jud. Teleorman¹⁹.

Datele chorologice privind cultura Vădastra ne arată o concentrare a descoperirilor în bazinele Oltului și Jiului la nord de Dunăre, iar la sudul Dunării mai ales în bazinele râurilor Iskăr, Vit, Osâm, Yantra și Lom²⁰. Un repertoriu relativ recent adună 34 de descoperiri cu materiale de tip Vădastra în sud-estul Olteniei și vestul Munteniei (28 sigure și 6 incerte)²¹.

Informațiile privind cronologia absolută a culturii Vădastra sunt încă foarte puține pentru a trage concluzii definitive în această privință. Trei date de la Măgura Buduiasca, calibrate, se grupează în intervalul 5200–5000 BC. O a patra dată, provenind de la Vădastra, jud. Olt (faza a II-a), este inoperantă, fiind plasată în intervalul 5370–4950 BC, cu probabilitatea de 95,4%²².

Un calcul simplu ne arată că, din cele 28 de puncte sigure cu descoperiri Vădastra de la nordul Dunării, numai 8 au structuri de locuire menționate, ceea ce înseamnă puțin peste un sfert (28,57%). Au fost descoperite atât bordeie, cât și locuințe de suprafață, cu structuri de combustie și inventare mai mult sau mai puțin consistente. Cele mai bune observații s-au putut face în cazul locuinței de la Vădastra, dar și cea de la Sucidava a fost descrisă cu destul de multe detalii. Din păcate, pentru niciuna dintre așezări nu avem săpături arheologice

efectuate pe suprafețe mari, care să ne dea o idee asupra poziționării locuințelor una în raport cu cealaltă.

BIBLIOGRAFIE

- Berciu 1961 – D. Berciu, *Noi săpături arheologice la Slatina și în împrejurimi (1961)*, Manuscrit aflat în Arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București, 1961, p. 1–16.
- Berciu, Butoi 1961 – D. Berciu, M. Butoi, *Cercetări arheologice în orașul Slatina și în împrejurimi*, MCA 7, 1961, p. 139–143.
- Berciu et alii 2010 – D. Berciu, M. Butoi, P. Roman, *Cercetări și săpături arheologice în raionul și orașul Slatina*, Buridava 8, 2010, p. 7–15.
- Butoi 1961 – M. Butoi, *Săpăturile din Slatina-Str. Molotov. Locul proprietate Bălănescu*, Jurnal de săpătură, Manuscrit aflat în Arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București, 1961, p. 1–9.
- Butoi 1973 – M. Butoi, *Noi descoperiri arheologice în orașul Slatina*, RevMuz 10, 2, p. 137–139.
- Butoi 1999 – M. Butoi, *Descoperiri arheologice din județul Olt, Slatina*, 1999.
- Chițonu 2008 – M. Chițonu, *Cultura Vădastra între pionierat și cercetări sistematice*, Drobeta 18, p. 27–37.
- Hoinărescu et alii 1989 – C. Hoinărescu, I. Popa, Șt. Olteanu, C. Moiescu, B. Vancea, C. Niculiu, Gh. Polizu, *Locuința satească din România. Studii de arhitectură tradițională în vederea conservării și valorificării prin tipizare*, București, 1989.
- Mateescu 1957 – C. Mateescu, *Săpături arheologice la Crușovu (reg. Craiova, r. Corabia)*, MCA 3, p. 103–114.
- Mateescu 1978 – C. Mateescu, *Contribution to the study of Neolithic dwellings in Romania: a dwelling of the second phase of the Vădastra culture (Middle Neolithic)*, Dacia NS 22, 1978, p. 65–71.
- Mirea 2009 – P. Mirea, *On Vădastra habitation in southern Romania: context and results from the Teleorman Valley*, în: V. Cotiugă, F. A. Tencariu, G. Bodi (eds.), *Itenaria in praehistorica. Studia In Honorem magistri Nicolae Ursulescu*, Iași, 2009, p. 281–293.
- Neagoe 2007 – M. I. Neagoe, *Repertoriul așezărilor și descoperirilor culturii Vădastra din sud-estul Olteniei și vestul Munteniei*, Drobeta 17, p. 5–16.
- Nica 1970 – M. Nica, *Asupra originii și dezvoltării culturii Vădastra de la Fărcașele*, Historica 1, 1970, p. 31–51.
- Nica 1971 – M. Nica, *Evoluția culturii Vădastra pe baza descoperirilor de la Hotărani-Fărcașele, județul Olt*, Historica 2, 1971, p. 5–34.
- Nica, Ciucă 1989 – M. Nica, I. Ciucă, *Așezările neolitice de la Piatra-sat (jud. Olt)*, AO SN 6, 1989, p. 17–42.
- Pătroi 2013 – C. N. Pătroi, *Neo-eneoliticul în Oltenia. Repertoriu de așezări și descoperiri*, Craiova, 2013.
- Thissen 2013 – L. Thissen, *Middle Neolithic Ceramics from Teleor 003, Southern Romania*, BMJT 5, 2013, p. 25–123.
- Tudor, Bujor 1962 – D. Tudor, E. Bujor, *Sucidava VI. A douăsprezecea (1959) campanie de săpături și cercetări arheologice de la Celei (r. Corabia, reg. Oltenia)*, MCA 8, p. 560–563.

Resurse web utilizate: portalul Google Earth pentru harta de la Fig. 1/1. De asemenea, pentru ilustrația de la Fig. 1/2 a fost folosită harta topografică militară a României (sc. 1:25000) realizată în anii '70 de către Direcția Topografică Militară.

¹⁶ Nica, Ciucă 1989, p. 29, fig. 3.

¹⁷ Nica, Ciucă 1989, p. 35.

¹⁸ Nica 1970, p. 33, 45–46; 1971, p. 29.

¹⁹ Mirea 2009, p. 285.

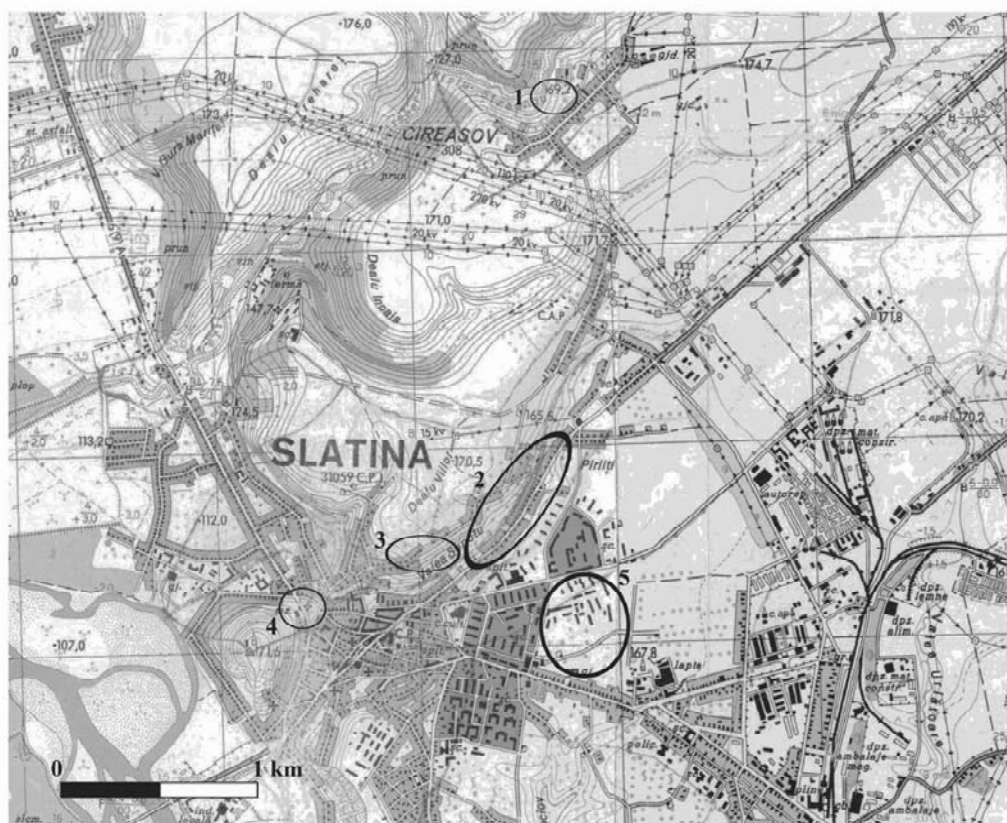
²⁰ Mirea 2009, 282, Fig. 1.

²¹ Neagoe 2007, p. 5–16.

²² Thissen 2013, p. 25–26, Tab. 1 și Tab. 2.

1

2

Fig. 1. 1. Așezări vădăstrene în care au fost depistate structuri de locuire;
 2. Așezări vădăstrene din zona Slatina: 1. Slatina-Cireășov;
 2. Slatina-Str. Molotov; 3. Slatina-Str. Oituz; 4. Slatina-Catedrala orașului; 5. Slatina-Crișan II.

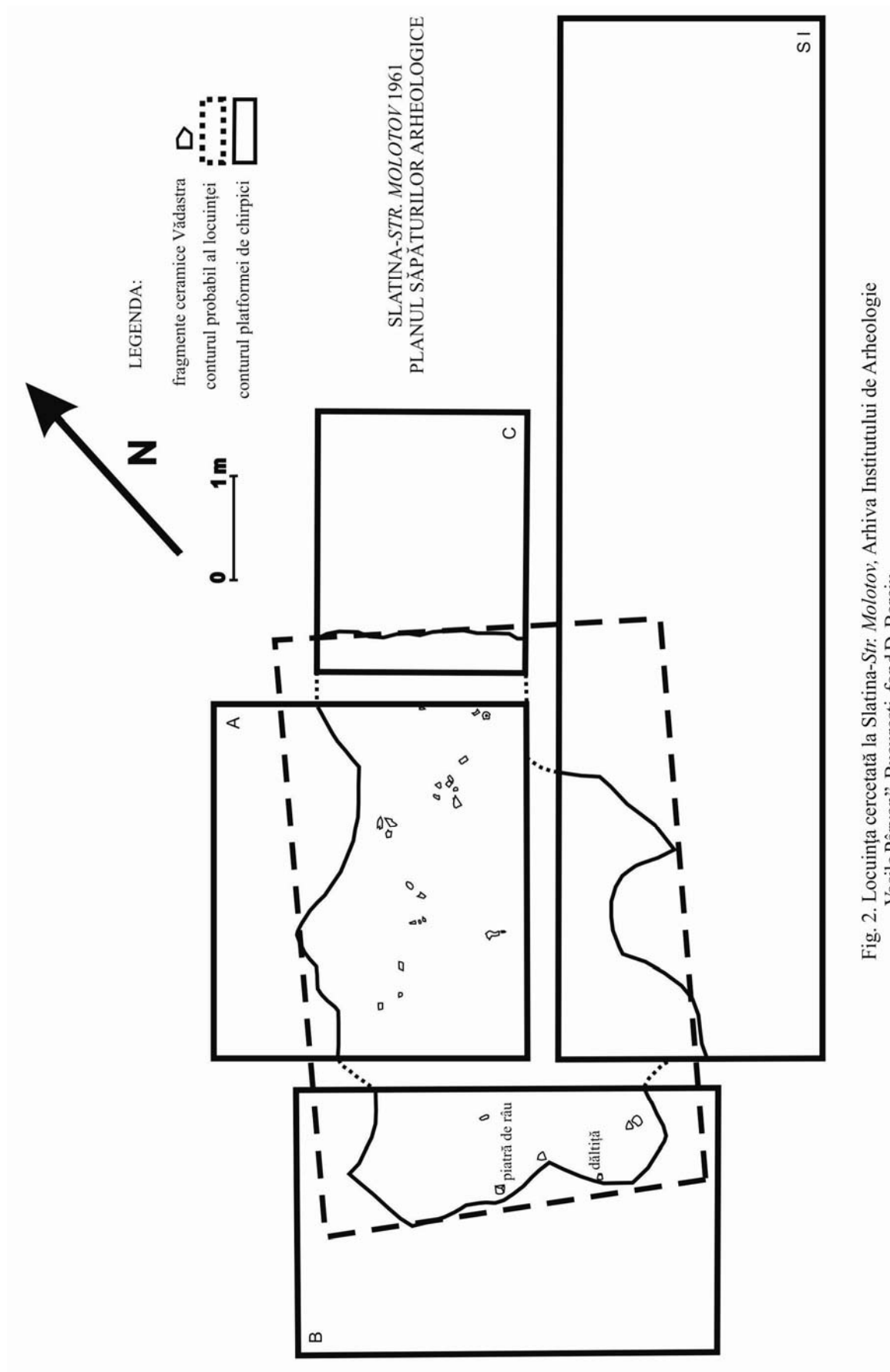

Fig. 2. Locuința cercetată la Slatina-Str. *Molotov*, Arhiva Institutului de Arheologie
 "Vacile Pârvan" București fond D. Rercin

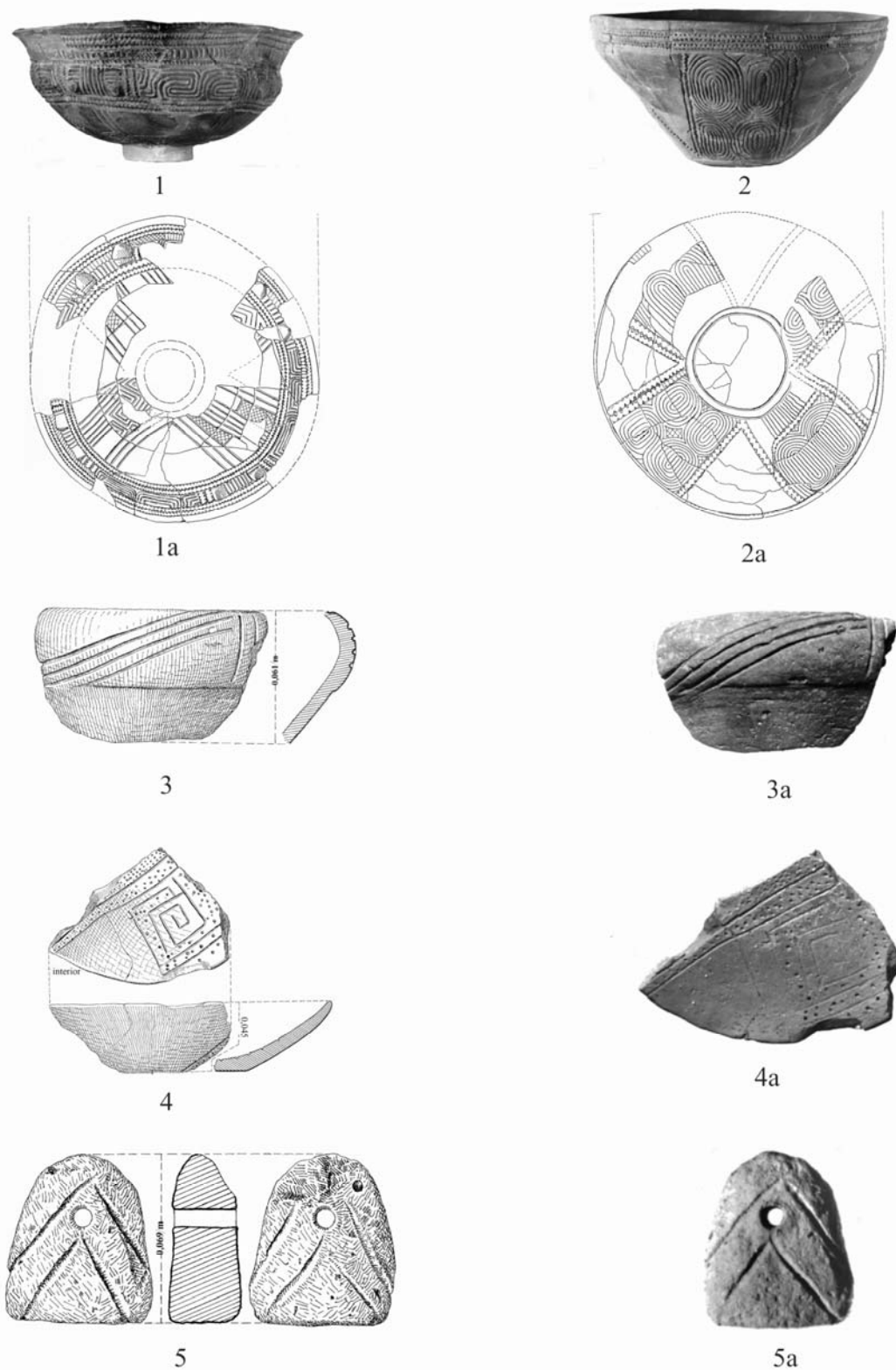

Fig. 3. Locuința din Slatina-Str. Molotov: 1.-2., 3a., 4a., 5a. (după Berciu, Butoi, Roman 2010); 1a., 2a., 3.-5. arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, fond D. Berciu).

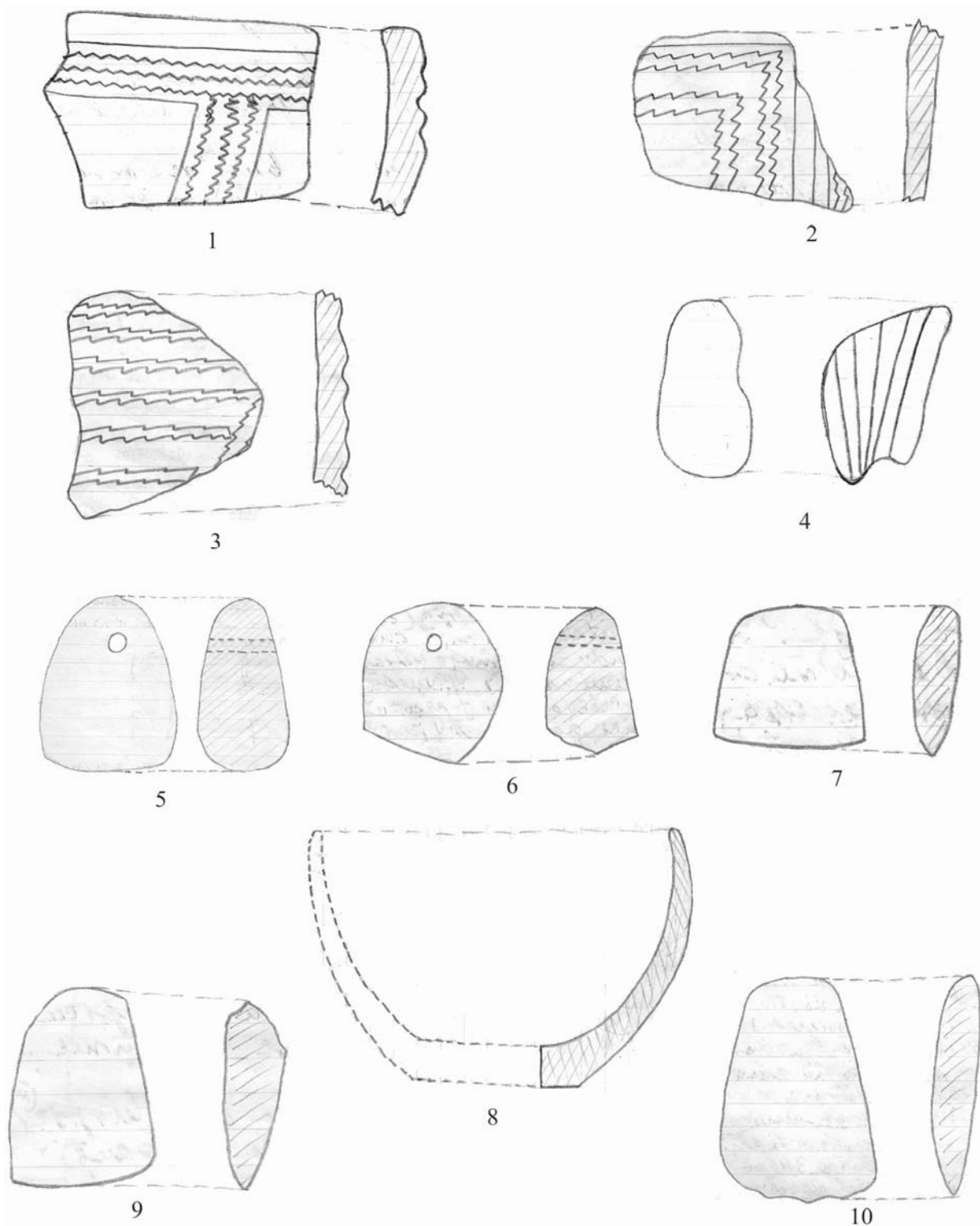

Fig. 4. Locuința din Slatina-Str. Molotov. 1.-4., 8. ceramică Vădastra; 5.-6. greutăți de lut; 7., 9.-10. topoare de piatră (Butoi 1961, fără scară).

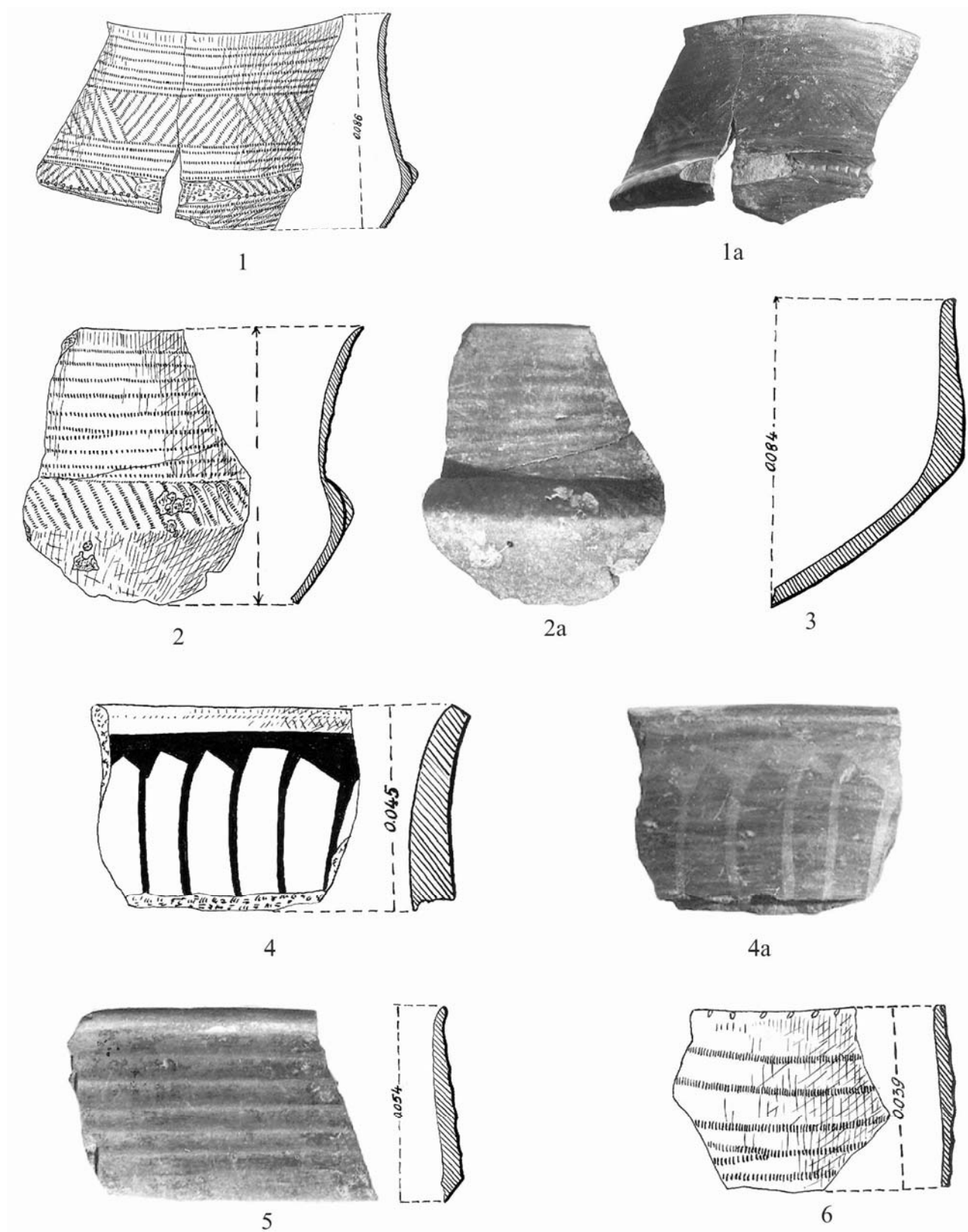

Fig. 5. Slatina-Str. Molotov. Ceramică Vădastra, Arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, fond D. Berciu.

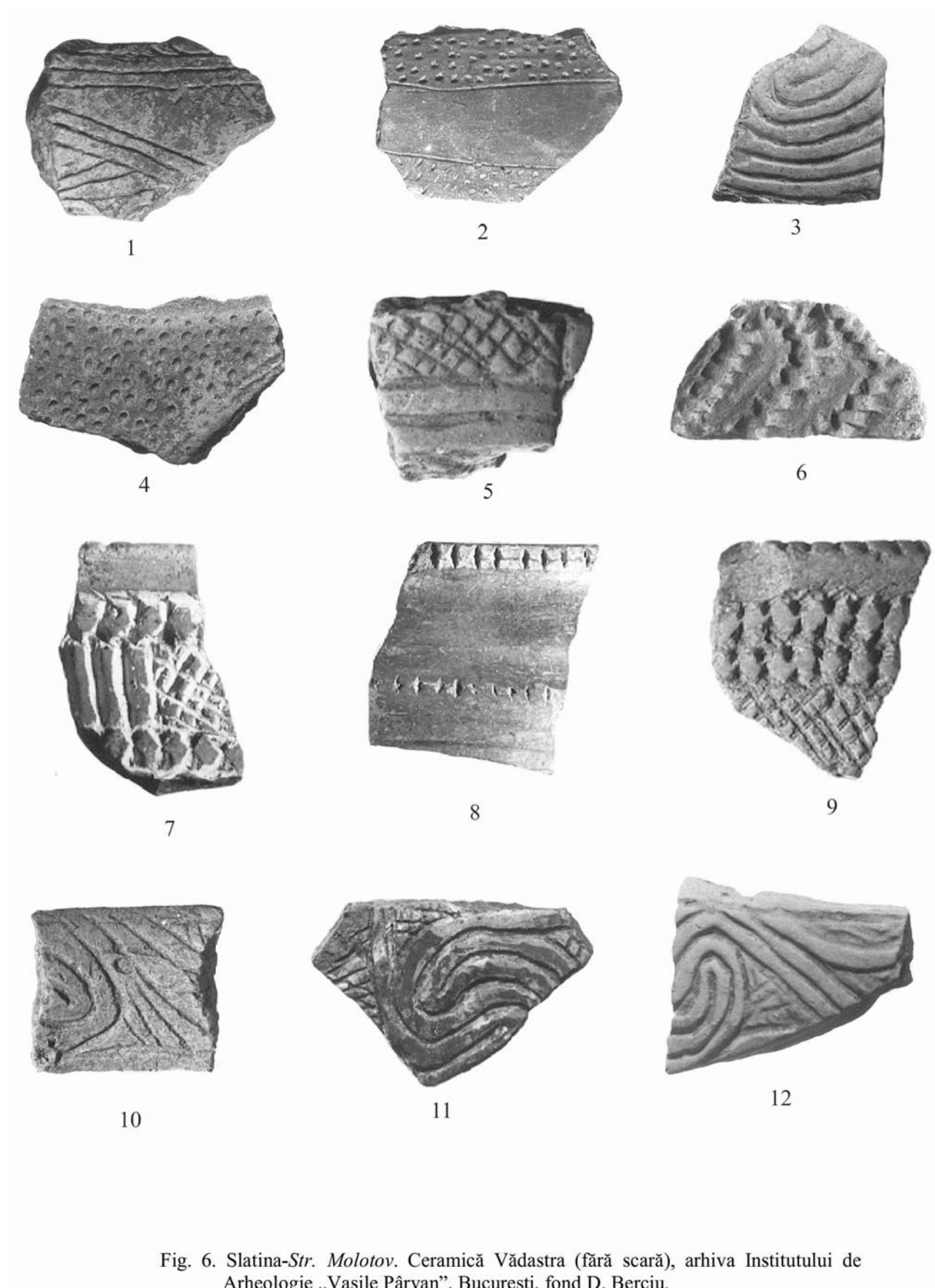

Fig. 6. Slatina-Str. Molotov. Ceramică Vădastra (fără scară), arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, fond D. Berciu.

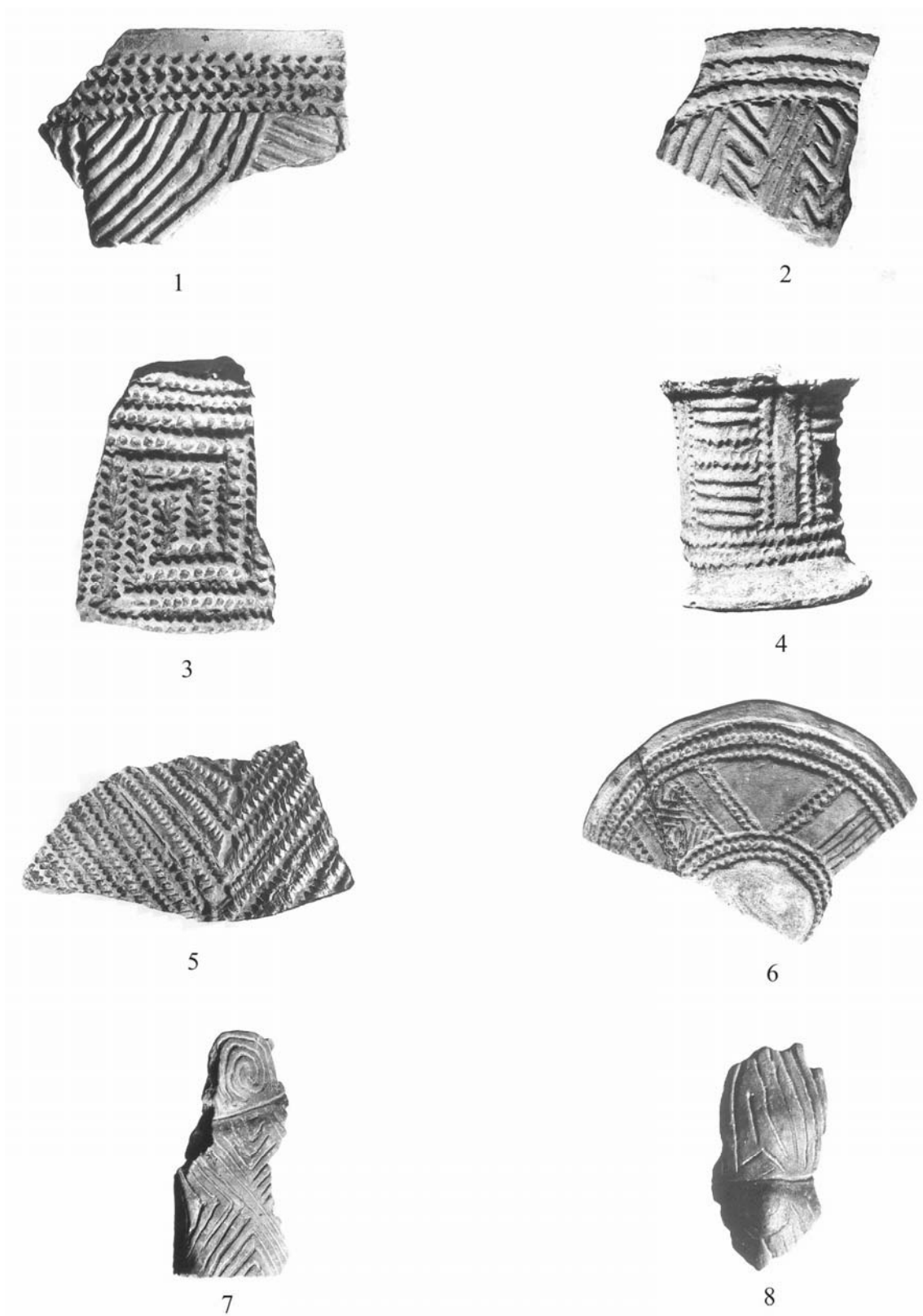
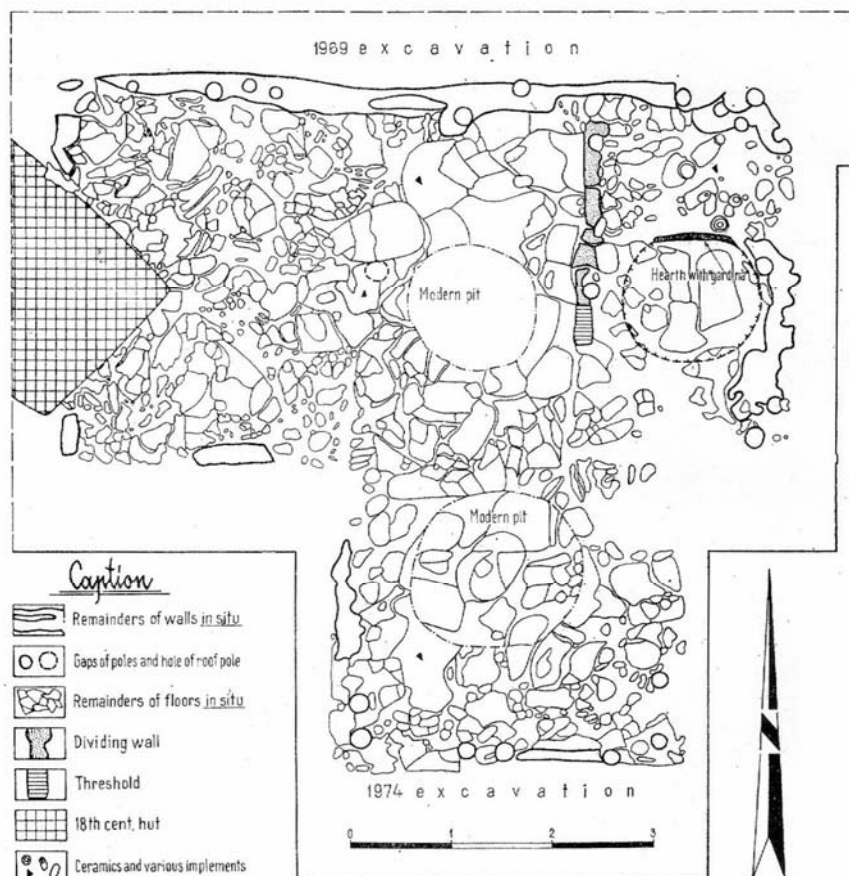

Fig. 7. Slatina-Str. *Molotov*, campania 1960. 1.-6. ceramică Vădastra; 7.-8. plastică antropomorfă (fără scară, arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan, București).

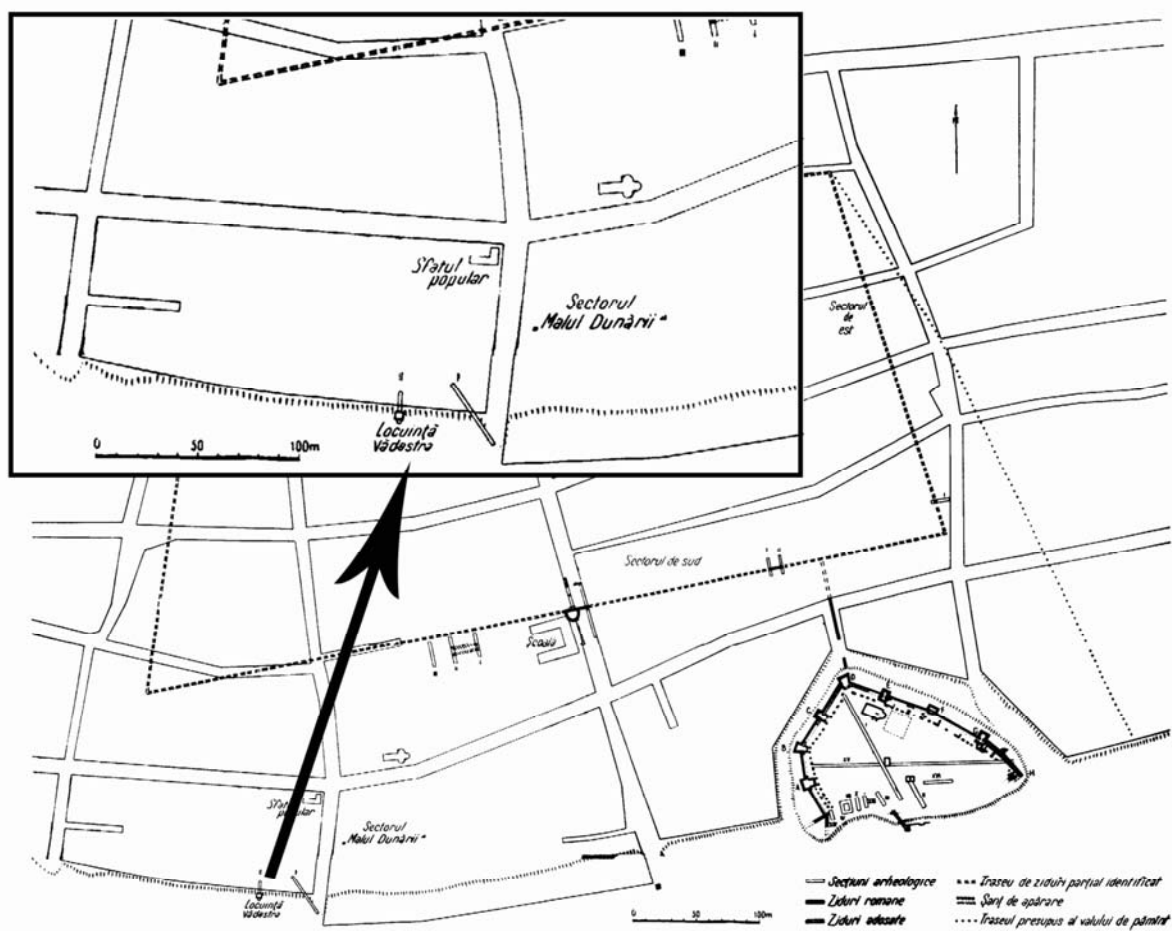

1

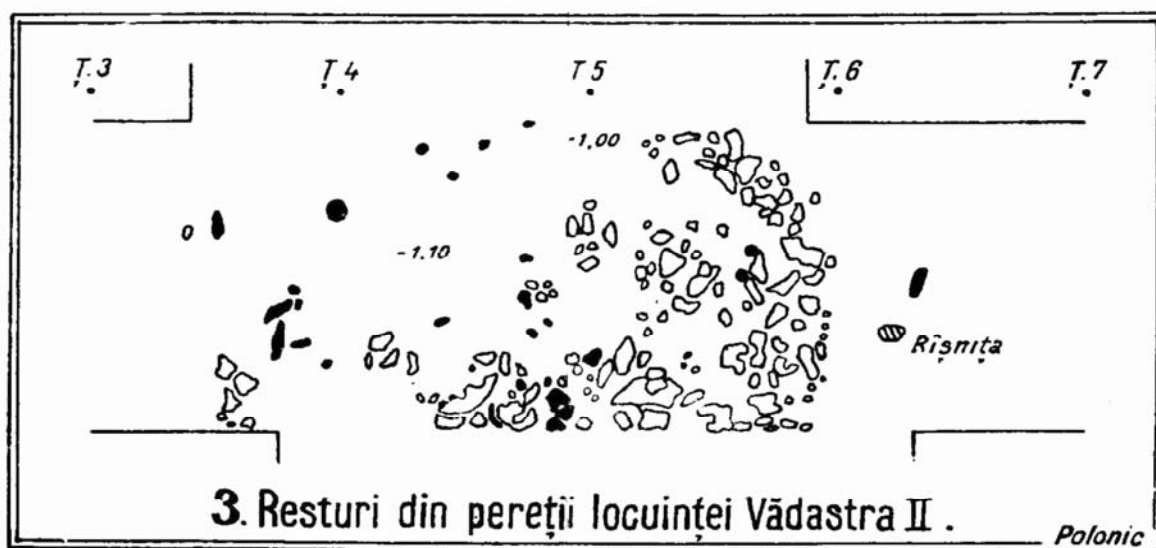

2

Fig. 8. 1. Locuință de la Vădastra-Măgura Fetelor (după Mateescu 1978); 2. Propunere de reconstituire a locuinței (după Hoinărescu et alii 1989).

1

2

Fig. 9. 1. Locuința de la Sucidava-Malul Dunării (după Tudor, Bujor 1962);
2. Locuința de la Crușovu (după Mateescu 1957).